

УСТАНОВА АДУКАЦЫІ
«БЕЛАРУСКІ ДЗЯРЖАЎНЫ ПЕДАГАГІЧНЫ
ЎНІВЕРСІТЭТ ІМЯ МАКСІМА ТАНКА»
Інстытут павышэння кваліфікацыі і перападрыхтоўкі
Факультэт кіравання і прафесійнага развіцця
Кафедра менеджменту і адукацыйных тэхналогій

**ФАРМІРАВАННЕ ЭТНАКУЛЬТУРНЫХ КАМПЕТЭНЦЫЙ
У МАЛОДШЫХ ШКОЛЬНІКАЎ НА ЎРОКАХ БЕЛАРУСКАЙ
МОВЫ І ЛІТАРАТУРНАГА ЧЫТАННЯ**

Дапушчана да абароны
ў Дзяржаўнай адукацыйнай
камісіі

Загадчык кафедрай
менеджменту і
адукацыйных тэхналогій
Ю.М.Кіслякова
05. 12. 2018

Дыпломная работа
слухача 2 года навучання
групы НА-171 спецыяльнасці
перападрыхтоўкі 1-01 03 73
«Пачатковая адукацыя»
завочнай формы
атрымання адукацыі
Церашковай Земфіры Мікалаеўны

Навуковы кіраўнік:
Кахноўская Алена Вячаславаўна,
старэйшы выкладчык
кафедры менеджменту і
адукацыйных тэхналогій

Абаронена
« 18 » дзямбэ 2018
з адзнакай 10 (дзясяць)

ЗМЕСТ

УВОДЗІНЫ	3
ГЛАВА 1 ТЭАРЭТЫЧНЫЯ АСПЕКТЫ ФАРМІРАВАННЯ ЭТНАКУЛЬТУРНЫХ КАМПЕТЭНЦЫЙ У МАЛОДШЫХ ШКОЛЬНІКАЎ	
1.1 Сутнасць і змест паняццяў «кампетэнцыі», «этнакультурныя кампетэнцыі», «этнічная культура»	6
1.2 Асаблівасці фарміравання этнакультурных кампетэнцый ў малодшых школьнікаў	10
1.3 Этнакультурнае асяроддзе як умова фарміравання этнакультурных кампетэнцый у малодшых школьнікаў	14
ГЛАВА 2 ПРАКТЫКА ФАРМІРАВАННЯ ЭТНАКУЛЬТУРНЫХ КАМПЕТЭНЦЫЙ У МАЛОДШЫХ ШКОЛЬНІКАЎ	
2.1 Накірункі работы па фарміраванні этнакультурных кампетэнцый у малодшых школьнікаў	21
2.2 Эфектыўныя формы і прыёмы для фарміравання этнакуль- турных кампетэнцый у малодшых школьнікаў	27
2.3 Вынікі вопытна-эксперыментальнай работы па фарміраванні этнакультурных кампетэнцый у малодшых школьнікаў	42
ЗАКЛЮЧЭННЕ	50
СПІС ВЫКАРЫСТАНЫХ КРЫНІЦ	52
ДАДАТКІ	54

УВОДЗІНЫ

Сучаснае грамадства знаходзіцца пад уздзеяннем працэса мадэрнізацыі, які так ці іначай закранае ўсе сферы развіцця соцыума. Вынікам такога ўздзеяння становіцца пераасэнсаванне каўштоўнасцей сучаснага чалавека, а таксама сродкаў, задач і шляхоў фарміравання як усяго грамадства цалкам, так і асобнага індывіда. Часта такі падыход практычна выключае з адукацыйнага працэсу і культурнага жыцця цэлыя пласты народнай творчасці, на якіх заснавана было фарміраванне асобы.

Тэндэнцыя да згасання, а затым і да поўнага знікнення нацыянальных культурных асноў у апошнія часы становіцца пашыранай. На першае месца выходзяць з'явы глабалізацыі – уніфікацыя і стандартызацыя многіх сфер дзейнасці чалавека, сярод якіх знаходзіцца і культурнае жыццё. Інтэрнэт-прастора таксама дыктуе пэўныя накірункі ў развіцці асобы, поколькі займае значную частку жыцця сучаснага чалавека. Асабліва гэта ўплывае на падростаючае пакаленне, фарміраванне асобы якога знаходзіцца ў стадыі развіцця. У сувязі з гэтым актуальнай становіцца праблема фарміравання этнакультурнай кампетэнтнасці падростаючага пакалення з самага ранняга ўзросту, далучэнне яго да традыцыйных форм культуры і каштоўнасным арыенцірам. Бо на ўсім працягу гісторыі народа матчына мова, фальклор, этнічная сімволіка, традыцыі, звычаі, духоўна-маральныя каштоўнасці фарміравалі лепшыя чалавечыя якасці.

Страта культурнай ідэнтычнасці – гэта вынік недастатковай этнакультурнай кампетэнцыі. Таму адной з галоўных задач школы становіцца падрыхтоўка асобы, грамадзяніна як прадстаўніка пэўнай культуры, этнасоцыума, а з другога боку як грамадзяніна Беларусі, свету. Выкарыстанне традыцый і звычаяў фарміравання этнакультурнай выхаванасці школьнікаў дазваляе зрабіць уплыў на іх сацыяльнае, духоўнае, маральнае, псіхічнае, фізічнае развіццё. Асаблівую ролю ў станаўленні асобы і рэалізацыі яе творчых магчымасцей адыгрывае родная мова, якая з'яўляецца галоўным сродкам пазнання культуры народа. Адпаведна, веданне беларускай мовы з'яўляецца значным фактарам фарміравання этнакультурнай кампетэнцыі, захавання і развіцця этнічнай культуры.

Фарміраванне этнакультурнай кампетэнтнасці магчыма пры ролі адукацыйнай установы, пачынаючы з пачатковай школы, у якой закладваюцца асновы культурнага развіцця, маральных якасцей і ўчынкаў, набываецца вопыт узаемадзеяння і дзейнасці. Стварэнне і ўдасканаленне адукацыйнага асяроддзя пачатковай школы магчыма і неабходна ў сучасных

умовах. У якасці педагагічных механізмаў, якія забяспечваюць працэс фарміравання этнакультурных кампетэнцый, выступаюць выхаванне, навучанне, зносіны. Характэрнымі індикатарамі ў працэсе навучання з'яўляюцца веды пра гісторыю краіны, гістарычныя падзеі, гістарычных асоб, культуру, традыцыі і звычайна народа... У працэсе выхавання асноўнымі паказчыкамі выступаюць маральныя якасці, узровень выхаванасці, паводзіны. Ва ўмовах сучаснай школы прыярытэтнымі задачамі выхавання з'яўляюцца арыентацыя на асобнае развіццё з улікам патрэб, накіраванасці, інтарэсаў і захапленняў школьнікаў; фарміраванне этнічнай граматынасці, якая выяўляе ўзровень валодання ведамі ў галіне роднай культуры і культуры іншых этнасаў; усведамленне ўплыву і ўзаемаўзбагачэнне розных культур у сучасным асяроддзі.

Актуальнасць этнакультурнай адукацыі малодшых школьнікаў вызначаецца тым, што ў вучэбнай праграме не прадугледжана выкладанне асобнага прадмета па азнаямленню з народнай культурай, звычаямі, традыцыямі і абрадамі беларусаў. А таксама праблема абумоўлена недастатковасцю псіхалага-педагагічных даследаванняў уздзеяння этнапедагагікі ў працэсе фарміравання этнакультурных кампетэнцый у малодшых школьнікаў, неабходнасцю распрацоўкі шляхоў і сродкаў выхавання ў дзяцей пачуцця прыналежнасці да свайго народа, павагі да яго культуры і мовы. Вывучэнне культуры свайго народа – актуальная задача сучаснага грамадства.

На нашу думку, у сістэме школьнага выхавання недастаткова надзяляецца ўвага этнакультурнаму выхаванню, якое фарміруе этнічную ідэнтычнасць. Настаўнікі і бацькі з-за недастатковых ведаў асноў гісторыі роднай зямлі і яе культуры не спрабуюць зацікавіць дзяцей культурна-духоўнымі каштоўнасцямі. Менавіта ў школьным узросце выхаванне ў дзяцей нацыянальных, духоўна-маральных каштоўнасцей, якія закладзены ў вуснай народнай творчасці, у мастацкіх творах прадстаўнікоў беларускай культуры, можа папярэдзіць магчымае адчужэнне дзяцей ад этнічных ідэалаў і фарміравання ў іх этнічнай самасвядомасці.

Таму тэму для свайго даследавання выбралі наступную: «Фарміраванне этнакультурных кампетэнцый у малодшых школьнікаў».

Мэта даследавання – тэарэтычна абгрунтаваць, метадычна забяспечыць эфектыўнасць працэсу фарміравання этнакультурнай кампетэнцыі ў малодшых школьнікаў на ўроках беларускай мовы і літаратуры.

Задачы даследавання:

1. Раскрыць сутнасць паняццяў «кампетэнцыі» і «этнакультурныя кампетэнцыі», вызначыць структурныя кампаненты этнакультурнай кампетэнцыі.
2. Вызначыць асаблівасці і ўмовы фарміравання этнакультурных кампетэнцый у малодшых школьнікаў.
3. Выявіць эфектыўныя формы і прыёмы для фарміравання этнакультурных кампетэнцый у малодшых школьнікаў на ўроках беларускай мовы і літаратуры.
4. Вызначыць выніковасць вопытна-эксперыментальнай работы па фарміраванні этнакультурных кампетэнцый у малодшых школьнікаў.

Аб'ект даследавання – працэс фарміравання этнакультурных кампетэнцый у малодшых школьнікаў на ўроках беларускай мовы і літаратуры.

Прадмет даследавання – эфектыўныя формы і прыёмы, якія садзейнічаюць фарміраванню этнакультурных кампетэнцый у малодшых школьнікаў на ўроках беларускай мовы і літаратуры.

Для дасягнення пастаўленай мэты і задач была вылучана наступная **гіпотэза**: працэс фарміравання этнакультурных кампетэнцый ў малодшых школьнікаў будзе больш эфектыўным, калі:

стварыць прадметна-прасторавае асяроддзе, у якім магчыма правядзенне работы па фарміраванні этнакультурных кампетэнцый;

выкарыстоўваць актыўныя формы і метады для фарміравання этнакультурных кампетэнцый;

арганізаваць узаемадзеянне настаўнікаў, вучняў і бацькоў па павышэнні якасці фарміравання этнакультурных кампетэнцый.

Метады даследавання: тэарэтычны аналіз навуковай і вучэбна-метадычнай літаратуры па праблеме даследавання, педагагічнае назіранне, бяседы з вучнямі і бацькамі, анкетаванне, педагагічны эксперымент.

База вопытна-эксперыментальнай работы – 3«Д» клас і 3«Г» клас ДУА «Сярэдняя школа №217 г.Мінска».